

Sygn. akt I ACa 1457/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Dorota Markiewicz

Sędzia SA Małgorzata Rybicka – Pakuła

Sędzia SO (del.) Paulina Asłanowicz (spr.)

Protokolant: asystent sędziego Kamila Lipińska

po rozpoznaniu w dniu 2 kwietnia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko D. W. i M. W.

o uznanie umowy darowizny nieruchomości za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 2 kwietnia 2014 r.

sygn. akt XXIV C 119/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddala i zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. na rzecz D. W. i M. W. kwoty po 3.600 zł /trzy tysiące sześćset złotych/ tytułem zwrotu kosztów procesu;
2. zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. na rzecz D. W. i M. W. kwoty po 5.218,50 zł /pięć tysięcy dwieście osiemnaście złotych pięćdziesiąt groszy/ tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1457/14

UZASADNIENIE

Pozwem z 06 lutego 2013 roku (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (poprzednia nazwa (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością) z siedzibą w W. wystąpiła przeciwko D. W. oraz M. W. o uznanie za bezskuteczną umowy darowizny nieruchomości, położonej w miejscowości C. przy ul. (...) w gminie P., województwie (...), dla której Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), do zawarcia której to umowy doszło w dniu 27 kwietnia 2012 roku przed notariuszem E. B. pomiędzy A. M. W. a pozwanymi. W uzasadnieniu pozwu powodowa spółka wskazała, że posiada wobec A. M. W. wierzytelność stwierdzoną wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 07 stycznia 2013 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt XXV 1153/11, zgodnie z którym A. M. W. zobowiązana jest zapłacić na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwotę 154.737,50 zł, a egzekucja tej należności okazała się bezskuteczna. Według wiedzy powoda A. M. W. była

właścicielką opisaną wyżej nieruchomości, zaś analiza treści księgi wieczystej wykazała fakt przekazania prawa własności nieruchomości w drodze umowy darowizny z dnia 27 kwietnia 2012 roku pozwanym D. W. i M. W..

W odpowiedzi na pozew pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na ich rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazali, że przesłanką skuteczności zaskarżenia czynności dłużnika jest to, czy spowodowała ona pokrzywdzenie wierzyciela. W niniejszej sprawie z treści księgi wieczystej wynika, że przedmiotowa nieruchomość jest obciążona pięcioma hipotekami na rzecz różnych banków, zaś łączna wartość obciążeń hipotecznych wynosiła 2.209.999,86 zł oraz 926.500 euro, a więc w sumie ponad 5 milionów złotych. Obciążenia te zostały przy tym ustanowione wcześniej niż powstało zobowiązanie darczyńcy wynikające z wyroku z dnia 07 stycznia 2013 roku. W tej sytuacji darowizna nieruchomości nie została, zdaniem pozwanych, dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli. Powód nie miałby bowiem szans zaspokoić się z nieruchomości, gdyż wyprzedziliby go wierzyciele hipoteczni.

Wyrokiem z dnia 02 kwietnia 2014 roku Sąd Okręgowy w Warszawie uznał za bezskuteczną w stosunku do (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. umowę darowizny (Rep. A (...)), zawartą w dniu 27 kwietnia 2012 roku przed notariuszem E. B. w W. pomiędzy A. M. W. a D. W. i M. J. W., a dotyczącą nieruchomości położonej w miejscowości C. przy ul. (...) w gminie P., województwie (...), stanowiącej niezabudowaną działkę o powierzchni 1.075 m², dla której Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), a której to spółce przysługuje w stosunku do dłużnika A. M. W. wierzytelność w wysokości 154.737,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 07 września 2010 roku do dnia zapłaty, stwierdzona prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 07 stycznia 2013 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt XXV C 1153/11. Sąd zasądził także od pozwanych na rzecz powoda kwoty po 5.685,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wyrok ten zapadł w oparciu o następujące ustalenia i rozważania prawne:

Nakazem zapłaty, wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 16 listopada 2010 roku pod sygnaturą akt XXV Nc 262/10, Sąd Okręgowy w Warszawie nakazał m.in. A. M. W., aby zapłaciła solidarnie z innymi pozwanymi (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 357.107,80 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 07 września 2010 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 11.681 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Na skutek zarzutów pozwanych Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 07 stycznia 2013 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt XXV C 1153/11, uchylił nakaz zapłaty i zasądził od m.in. A. M. W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 154.737,50 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 07 września 2010 roku do dnia zapłaty. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację od tego wyroku.

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. pismem datowanym na dzień 16 czerwca 2011 roku wniosła o wszczęcie egzekucji przeciwko m.in. A. M. W. na podstawie nakazu zapłaty z dnia 16 listopada 2010 roku.

Pismem z dnia 30 listopada 2011 roku prowadzący postępowanie egzekucyjne Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Woli w W. R. W. poinformował, iż postępowanie zostanie umorzone, gdyż wierzyciel nie wskazał mienia, z którego może być prowadzona egzekucja, zaś prowadzone w trybie art. 801 i 761 § 1 k.p.c. postępowanie nie doprowadziło do ujawnienia majątku dłużnika.

W dniu 27 kwietnia 2012 roku przed notariuszem E. B. została zawarta umowa darowizny (Rep. A (...)) pomiędzy A. M. W. jako darczyńcą a jej synem D. W. i córką M. J. W. jako obdarowanymi. Umowa ta dotyczyła nieruchomości, położonej w miejscowości C. przy ul. (...) w gminie P., województwie (...), stanowiącej niezabudowaną działkę o powierzchni 1.075 m², dla której Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...). Nieruchomość będąca przedmiotem umowy darowizny obciążona była hipotekami w łącznej wysokości odpowiadającej kilku milionom złotych.

Ustalając stan faktyczny, Sąd Okręgowy oparł się na złożonych do akt dokumentach, które nie budziły wątpliwości co do swej wiarygodności i treści oraz nie były kwestionowane przez żadną ze stron. Spór w niniejszej sprawie miał bowiem w ocenie Sądu I – ej instancji charakter wyłącznie prawny.

Analizując w oparciu o te ustalenia i ocenę materiału dowodowego możliwość zastosowania ochrony prawnej w postaci skargi pauliańskiej, Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności odwołał się do treści art. 528 k.c., w myśl którego jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Skoro zatem w niniejszej sprawie przedmiotem uznania czynności prawnej za bezskuteczną była umowa darowizny, to nie ulegało wątpliwości, iż powód nie był zobowiązany do wykazania, że D. W. i M. W. dysponowali wiedzą, czy też możliwością dowiedzenia się o działaniu dłużnika, tj. A. W. z pokrzywdzeniem wierzycieli - (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.. Dodatkowo Sąd Okręgowy podniósł, iż pozwani są dziećmi darczyńcy, a z treści § 3 art. 527 k.c. wynika, że jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a sytuacja taka zachodzi w niniejszej sprawie.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy uznał, że na skutek umowy darowizny pozwani uzyskali korzyść majątkową, gdyż do ich majątków wszedł udział w prawie własności opisanej w stanie faktycznym nieruchomości, położonej w miejscowości C. przy ul. (...) w gminie P.. Korzyść majątkowa w rozumieniu przepisu art. 527 § 1 k.c. to zaś wszelkie rzeczy i prawa majątkowe zbywalne, które w wyniku zaskarżonej czynności weszły do majątku osoby trzeciej.

Mając na uwadze treść art. 527 § 2 k.c., zgodnie z którym czynność prawna jest dokonywana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli w jej wskutek dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż przed dokonaniem tej czynności, Sąd Okręgowy uznał, że niewypłacalność dłużnika oznacza taki stan jego majątku, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi, a zatem pokrzywdzenie wierzycieli powstaje wówczas, kiedy dłużnik powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie jego zaspokojenia. Jednocześnie Sąd I – ej instancji przyjął, że pokrzywdzenie wierzycieli należy oceniać nie według chwili dokonania zaskarżonej czynności, lecz według chwili wystąpienia z żądaniem ustalenia bezskuteczności czynności prawnej.

Przekładając te poglądy na stan faktyczny niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy uznał, że skoro w piśmie z dnia 30 listopada 2011 roku prowadzący postępowanie egzekucyjne Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Woli w W. R. W. poinformował wierzyciela, że postępowanie zostanie umorzone, gdyż wierzyciel nie wskazał mienia, z którego może być prowadzona egzekucja, zaś prowadzone w trybie art. 801 i 761 § 1 k.p.c. postępowanie nie doprowadziło do wyjawienia majątku dłużnika, to nie ulega wątpliwości, iż zawarcie przez dłużniczkę A. W. w dniu 27 kwietnia 2012 roku umowy darowizny na rzecz pozwanych spowodowało, iż stała się ona niewypłacalna w stopniu jeszcze większym aniżeli była wcześniej.

Jednocześnie Sąd Okręgowy nie zgodził się z argumentacją strony pozwanej, że z uwagi na daleko idące obciążenia hipoteczne dotyczące nieruchomości, będącej przedmiotem darowizny, do pokrzywdzenia wierzycieli nie doszło, gdyż nie można przesądzić tego, czy wszystkie hipoteki, którymi obciążona jest przedmiotowa nieruchomość, faktycznie zostaną w przyszłości zrealizowane i do jakiej ewentualnie wysokości. Nawet zaś gdyby rzeczywiście obciążenia hipoteczne nieruchomości przekraczały jej wartość, to i tak zdaniem Sądu Okręgowego dokonaną przed dłużniczkę darowiznę uznać trzeba za działanie z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż zgodnie z przedstawionym przez samych pozwanych zaświadczeniem banku (...) A/S S.A. Oddział w W., w którym zaciągnięte były w latach 2007 – 2008 kredyty zabezpieczone hipotekami obciążającymi przedmiotową nieruchomość w C., na dzień 22 marca 2013 roku kredytobiorcy nie posiadali żadnych zaległości w spłatach kredytów, a istniejąca na dzień orzekania zaległość z tytułu kilku niespłaconych rat nie oznacza ich dalszej niewypłacalności.

Ponadto w ocenie Sądu I – ej instancji przyjęcie stanowiska prezentowanego przez pozwanych w tym przedmiocie oznaczałoby, że każdorazowo gdy dłużnik zdecyduje się zabezpieczyć swoją nieruchomością czyjeś zobowiązanie i stanie się dłużnikiem rzeczowym, to powodowałoby bezskuteczność roszczeń jego wierzycieli ze skargi paulińskiej. Ponadto brak też było zdaniem Sądu Okręgowego podstaw, aby przyjąć, iż stan majątkowy dłużniczki A. W. uległ istotnej zmianie od dnia zawarcia kwestionowanej umowy darowizny do dnia wniesienia pozwu i w okresie prowadzenia postępowania, a która to zmiana powodowałaby zmianę stanu niewypłacalności dłużniczki.

Sąd I – ej instancji nie miał także wątpliwości, że dłużniczka, zawierając sporną umowę darowizny, działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, występującego w niniejszej sprawie w charakterze powoda. Dla zaistnienia drugiej z przesłanek skargi paulińskiej pokrzywdzenie wierzyciela nie musi być zamiarem dłużnika, a wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Skoro zatem nakaz zapłaty w sprawie o sygnaturze akt XXV Nc 262/10 Sądu Okręgowego w Warszawie wydany został w dniu 16 listopada 2010 roku, to A. W., zawierając w dniu 27 kwietnia 2012 roku umowę darowizny, musiała już mieć świadomość istnienia skierowanego przeciwko niej wiarygodnego roszczenia powoda. Co prawda dłużniczka wniosła w tej sprawie zarzuty od nakazu zapłaty, ale nie mogło to samo w sobie oznaczać, iż nie miała świadomości istnienia jej zobowiązania, niezależnie od kwestii jego wysokości. Z tych względów Sąd Okręgowy przyjął, że dłużniczka A. W., zawierając w dniu 27 kwietnia 2012 roku umowę darowizny nieruchomości, miała świadomość pokrzywdzenia swoim działaniem wierzyciela.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Okręgowy uznał, że zaszły przesłanki do uznania za bezskuteczną wobec wierzyciela umowy darowizny z dnia 27 kwietnia 2012 roku, a o kosztach procesu rozstrzygnął w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, tj. na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., obciążając pozwanych obowiązkiem ich zwrotu.

Apelację od tego wyroku wnieśli pozwani, zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1) naruszenie prawa materialnego tj.:

a) art. 527 § 1 k.c. poprzez błędną jego wykładnię tj. przyjęcie, że pozwani na podstawie umowy darowizny z dnia 27 kwietnia 2012 roku uzyskali z pokrzywdzeniem powoda korzyść majątkową tj. prawo własności nieruchomości, położonej w miejscowości C. przy ulicy (...) w gminie P., dla której Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), pomimo, że hipoteki ustanowione na nieruchomości przed zawarciem umowy darowizny oraz przed podniesieniem jakichkolwiek roszczeń przez powoda zarówno w stosunku do pozwanych, jak i do zbywcy nieruchomości A. M. W. przewyższały wartość nieruchomości;

b) art. 527 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że wskutek darowizny nieruchomości obciążonej hipotekami przewyższającymi jej wartość jej zbywca stał się niewypłacalny, albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem tej czynności, a powód uzyskałby w egzekucji zaspokojenie swojej wierzytelności;

c) art. 6 k.c. w związku z art. 3 ustawy z dnia 06 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku, poz. 707 ze zm., u.k.w.h.) poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, że na pozwanych ciążył ciężar dowodu na okoliczność niezgodności pomiędzy stanem ujawnionym w dziale IV księgi wieczystej dla nieruchomości a rzeczywistym zadłużeniem obciążającym nieruchomość oraz ustalenia wartości nieruchomości pomimo, że obowiązek wykazania tych okoliczności w celu ustalenia niewypłacalności dłużnika obciąża powoda;

2) naruszenie prawa procesowego tj.:

a) art. 207 § 6 k.p.c. poprzez niewłaściwe jego zastosowanie tj. przyjęcie, że to pozwani winni złożyć wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw wyceny nieruchomości na okoliczność ustalenia, iż wartość nieruchomości jest niższa od wartości obciążeń (hipotek), pomimo, że obowiązek taki spoczywał na powodzie i winien zostać przez niego zgłoszony już w pozwie;

b) art. 227 w zw. z art. 232 zdanie 2 oraz art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie dowodu na okoliczność ustalenia stosunku wartości nieruchomości do wartości hipotek na niej ustanowionych;

c) brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i pominięcie treści przedstawionych przez pozwanych dowodów potwierdzających ustanowienie hipotek na nieruchomości zarówno przed zawarciem umowy darowizny nieruchomości, jak i przed podniesieniem jakichkolwiek roszczeń przez powoda zarówno w stosunku do pozwanych jak i do zbywcy nieruchomości;

d) art. 244 § 1 w zw. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 3 u.k.w.h. poprzez pominięcie treści odpisu z księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości i dowolne przyjęcie, że wartość hipotek w stosunku do wartości Nieruchomości, terminy ich ustanowienia nie mają znaczenia dla oceny, czy czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem powoda;

e) niewyjaśnienie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy tj. czy z wartości nieruchomości pozostałej po odliczeniu hipotek, powód mógłby zaspokoić się w całości lub w części.

Formułując powyższe zarzuty, pozwani wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według obowiązujących przepisów.

Powodowa spółka w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie w całości i zasądzenie solidarnie od pozwanych na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Kwestią zasadniczą w niniejszej sprawie było ustalenie spełnienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela przewidzianej w art. 527 § 1 k.c., rozumianego jako istnienie pomiędzy czynnością, której uznania za bezskuteczną wobec siebie żąda wierzyciel, a niewypłacalnością dłużnika związku, o którym mowa w art. 527 § 2 k.c., a którego istnienie jest konieczne dla uwzględnienia przedmiotowego powództwa. Przy tej ocenie wziąć zaś należało pod uwagę okoliczność, że darowana nieruchomość obciążona jest hipotekami, a w konsekwencji, że wierzyciel, którego wierzytelność została nimi zabezpieczona korzysta z pierwszeństwa w zaspokojeniu z sumy podlegającej podziałowi. Gdyby zatem darowizny nieruchomości nie dokonano, a egzekucja należności powoda zmierzała do zaspokojenia z tego właśnie prawa, organ prowadzący egzekucję musiałby uwzględnić wierzytelności zabezpieczone hipotekami, a wierzyciele hipoteczni mieliby pierwszeństwo w zaspokojeniu z ceny uzyskanej ze sprzedaży. Porównanie wartości rynkowej nieruchomości, stanowiącej podstawę oszacowania w egzekucji i wysokości niespłaconego zadłużenia zabezpieczonego hipotekami pozwoliłoby ocenić, czy powód, kontynuując wszczętą przez siebie egzekucję i kierując ją do prawa własności tej nieruchomości, uzyskałby zaspokojenie swojej wierzytelności, a w konsekwencji to, czy dokonana czynność darowizny istotnie krzywdzi wierzyciela i czy wymagany ustawą związek przyczynowy istnieje.

Na potrzebę badania tych okoliczności wskazywał już wielokrotnie Sąd Najwyższy w ugruntowanej w tym przedmiocie linii orzeczniczej, w tym przede wszystkim w wyrokach z dnia 13 października 2006 roku (III CSK 58/06, OSNC 2007/9/136), z dnia 28 czerwca 2007 roku (IV CSK 115/07, LEX numer 385817), z dnia 29 września 2011 roku (IV CSK 99/11, LEX numer 940760) i z dnia 05 lipca 2013 roku (IV CSK 738/12, LEX numer 1396456), stwierdzając, że podlega ocenie, czy kwestionowana czynność doprowadziła do usunięcia z majątku dłużnika takiego składnika majątkowego, z którego powód mógłby zaspokoić swoją wierzytelność. Przedmiot bowiem takiej czynności prawnej dłużnika może, jak zauważył Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach, tracić dla wierzyciela swój walor egzekucyjny, jeżeli doszłoby do ustanowienia na nim wcześniej hipoteki tworzącej przywilej egzekucyjny dla wierzyciela hipotecznego. Biorąc pod uwagę kolejność zaspokajania wynikającą z art. 1025 k.p.c., w sytuacji, gdy chroniona powództwem wierzytelność nie była zabezpieczona hipoteką, pierwszeństwo miałyby niespłacone wierzytelności banku zabezpieczone hipotekami.

Jak stanowi bowiem art. 65 ust. 1 u.k.w.h. wierzyciel hipoteczny jest uprawniony do zaspokojenia się z obciążonej nieruchomości z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości. W związku z tym, iż w myśl art. 75 u.k.w.h. zaspokojenie wierzyciela hipotecznego z nieruchomości następuje według przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, decydujące znaczenie mają przepisy o podziale sumy uzyskanej z egzekucji - art. 1025 i 1026 k.p.c. Biorąc pod uwagę kolejność zaspokajania wynikającą z tych przepisów w toku egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi, stwierdzić należy, że w pierwszej kolejności zostałyby zaspokojone należności zabezpieczone hipoteką. W tej samej kategorii co wierzytelności zabezpieczone hipoteką ujęte są należności korzystające z prawa pierwszeństwa, a więc i należności wierzycieli pauliańskich (art. 1025 § 1 pkt 5 k.p.c.). W myśl art. 1026 § 1 k.p.c. zaspokojenie należności wskazanych w tej samej kategorii następuje według kolejności odpowiadającej przysługującemu im pierwszeństwu, o czym z kolei decydują przepisy prawa materialnego. Wedle ustawowej kolejności zaspokojenia należności zabezpieczonych hipotecznie, należności zabezpieczone hipotekami wpisanymi do księgi wieczystej mają pierwszeństwo zaspokojenia przed należnościami zabezpieczonymi hipotekami niewpisanymi do tej księgi, bez względu na czas powstania hipotek (art. 11 u.k.w.h.). W związku z tym, iż należność wierzyciela pauliańskiego nie była zabezpieczona hipoteką, powód nie mógłby w toku egzekucji skierowanej przeciwko dłużnikowi uzyskać zaspokojenia przed wierzycielami, których należności zostały w ten sposób zabezpieczone.

Należy w tym kontekście wskazać, iż zaspokojenie wierzyciela pauliańskiego następuje w toku egzekucji skierowanej przeciwko dłużnikowi, nie zaś przeciwko osobie trzeciej. Oznacza to, że w przypadku wszczęcia egzekucji w pierwszej kolejności doszłoby do zaspokojenia wierzycieli hipotecznych, którzy mają pierwszeństwo przed dłużnikami osobistymi właściciela nieruchomości. Wierzyciel pauliański korzysta z kolei na mocy art. 532 k.c. z prawa pierwszeństwa przed wierzycielami osoby trzeciej. Wyrok uwzględniający skargę pauliańską tworzy bowiem fikcyjny stan rzeczy na potrzeby postępowania egzekucyjnego, prowadzonego przez wierzyciela przeciwko jego nierzetelnemu dłużnikowi. Fikcja polega na usunięciu dla tego wierzyciela skutków krzywdzącej czynności prawnej i otwarciu drogi do traktowania przedmiotów, zarówno tych, które wyszły z majątku dłużnika, jak i tych, które do niego nie weszły, tak jakby się w tym majątku znajdowały i mogły być objęte egzekucją skierowaną przeciwko dłużnikowi. Obowiązek znoszenia egzekucji narzucony osobie trzeciej w art. 532 k.c. dotyka także wierzycieli tej osoby, którzy - mimo, że mają podstawy do traktowania przedmiotu ubezskutekcznionej czynności jako znajdującego się w majątku osoby trzeciej - w zbiegu z wierzycielem pauliańskim muszą ustąpić mu pierwszeństwa. Założeniem skargi pauliańskiej jest wyłączenie skutków czynności, która nie powinna być dokonana w uczciwym obrocie, w interesie pokrzywdzonego wierzyciela. Gdyby zaś do tej czynności nie doszło, osoba trzecia nie uzyskałaby korzyści, a jej wierzyciele nie mogliby z tej korzyści się zaspokoić.

Oznacza to, że wierzyciel pauliański ma prawo zaspokoić się z przedmiotu nabytego przez osobę trzecią przed jej wierzycielami, którzy mogą wziąć udział w podziale sumy uzyskanej z licytacyjnej sprzedaży przedmiotu egzekucji dopiero w dalszej kolejności. W pierwszej kolejności są jednak zaspokajani wierzyciele hipoteczni dłużnika, których nie można uznać za wierzycieli osoby trzeciej.

Skoro zaspokojenie należności objętych kategorią piątą art. 1025 § 1 k.p.c. nie następuje według zasady proporcjonalności, ale wedle zasady pierwszeństwa, powód musiałby wykazać, że uzyskałby zaspokojenie, chociażby częściowe w toku egzekucji po zaspokojeniu wierzycieli hipotecznych.

Mając powyższe na uwadze, nie można zgodzić się z generalną tezą Sądu I – ej instancji, że pogłębienie niewypłacalności w rozumieniu art. 527 § 2 k.p.c. polega w każdym przypadku na wyzbyciu się przez dłużnika składnika majątkowego, gdyż pogląd ten abstrahuje od obiektywnego i realnego rozumienia tejże niewypłacalności w aspekcie oceny waloru egzekucyjnego przedmiotu nielojalnej czynności prawnej dłużnika.

Jak wynika z dowodów zgromadzonych przed Sądem I – ej instancji hipoteki obciążające nieruchomość zostały w kwotach odpowiednio: 484.500 euro, 935.000 złotych, 442.000 euro ustanowione na rzecz banku (...) A/S Spółka Akcyjna Oddział w Polsce znacznie przed wystąpieniem powoda z roszczeniami wobec zbywcy A. W.. Taki stan prawny nieruchomości wynika z odpisu z księgi wieczystej dla niej prowadzonej, dołączonego przez powodową spółkę do pozwu (k. 29 – 36). Ponadto z zaświadczenia przedstawionego przez pozwanych na rozprawie przed Sądem

Okręgowym wynika, że na dzień 31 marca 2014 roku zadłużenie hipoteczne wynosiło odpowiednio 257.937, 37 euro, 515.584, 44 zł i 239.975, 28 euro (k. 246). W związku z tym ustalić należało, że w dacie zbycia nieruchomości, jak i zaskarżenia czynności, jak również na datę orzekania przez Sąd I – ej instancji nieruchomość obciążona była hipotekami, zabezpieczającymi zobowiązania, które nie były spłacone.

Odnośnie ciężaru dowodu, to stwierdzić należy, że generalnie obarcza on w zakresie okoliczności uzasadniających żądanie powoda w myśl art. 6 k.c., jednakże pozwany ma obowiązek dowodzenia swoich twierdzeń, które przeciwko żądaniu podnosi, co wynika z treści art. 232 k.p.c. Tym samym należy przyjąć, że twierdzenie o istnieniu zobowiązań hipotecznych zostało udowodnione przez pozwanych, zaś rzeczą powoda było wykazanie, że pomimo ich istnienia doszło na skutek zaskarżonej czynności do jego pokrzywdzenia. Jedynie bowiem w sytuacji, gdy przepisy prawa konstruują domniemania prawne, jak ma to miejsce w art. 527 § 3 k.c. czy art. 529 k.c. ciężar dowodu jest przerzucony na stronę pozwaną (tak min. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z dnia 12 czerwca 2014 roku, I ACa 586/13, LEX numer 1511748). Brak zaś odnośnie przesłanki pokrzywdzenia takiego domniemania, które wynikałoby z faktu nieodpłatnego rozporządzenia czy stosunku pokrewieństwa z nabywcami prawa. Stąd też należy przyjąć, że rzeczą powoda było wykazanie, że w wyniku egzekucji ze spornej nieruchomości obciążonej hipotekami nie uzyskałby zaspokojenia nawet w części, a zadaniu temu nie sprostał.

Stąd też uznając apelację za uzasadnioną, należało na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienić zaskarżony wyrok i oddalić powództwo, obciążając powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 i § 13 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.), przy uwzględnieniu kosztów zastępstwa w postępowaniach zażaleniowych.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł w oparciu o art. 108 § 1 i art. 98 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 i § 13 ust. 1 pkt 2 powołanego wyżej Rozporządzenia w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.